

Σχέδιο μαθήματος 4
Προβολή ταινίας «Παραδοσιακοί τρόποι διαχείρισης του νερού στο χωριό
Στρώμη»

(Ν. Σφακιανάκης, 2006).

Η «ανάγνωση» της ταινίας

Στόχοι:

- Η συνεργασία του εκπαιδευτικού με τους μαθητές προκειμένου να αποκωδικοποιήσουν την ταινία, παρατηρώντας εικόνες, ήχους και τις περιγραφές των πρωταγωνιστών της.
- Η συνειδητοποίηση ότι η ταινία αποτελεί μια ζωντανή μαρτυρία ενός στοιχείου άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Η εκπαίδευση του βλέμματος και της κριτικής ικανότητας των μαθητών, έτσι ώστε να αντιλαμβάνονται τα μηνύματα και τα νοήματα που μπορεί να έχει η κινούμενη εικόνα.

Παρακάτω προτείνεται ένας σκελετός ερωτήσεων που μπορούν να κατευθύνουν τον εκπαιδευτικό, ώστε να εστιάσει σε συγκεκριμένα στοιχεία της ταινίας και να τα συζητήσει μαζί με τους μαθητές. Επειδή η ταινία προσφέρει πολλές αφορμές, ώστε να συζητηθούν διαφορετικά στοιχεία άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, προτείνονται προς συζήτηση ζητήματα με αφορμή τρεις διαφορετικές θεματικές: Παραδοσιακή τεχνογνωσία (Θεματική 1), Λαϊκές δοξασίες (Θεματική 2), Μουσική παράδοση (Θεματική 3).

Προτεινόμενες ερωτήσεις

Θεματική 1: Παραδοσιακοί τρόποι διαχείρισης του νερού στις αγροτικές κοινωνίες του παρελθόντος

- Ποιο στοιχείο καταγράφεται στην ταινία;
- Ποια πρόσωπα μιλούν και σε τι περιβάλλον ζουν;
- Ποιοι ήχοι κυριαρχούν και πώς συνδέονται με την εικόνα του τόπου; (Έμφαση στο φυσικό ήχο του νερού ως μέσο ανάδειξης του ίδιου του στοιχείου).
- Τι ηλικία έχουν τα πρόσωπα που μιλούν;
- Περιγράφουν εργασίες σε σχέση με το νερό που τις κάνουν οι ίδιοι σήμερα ή που συνήθιζαν να κάνουν τα περασμένα χρόνια; Ποιες είναι αυτές;
- Ποιες διαφορετικές χρήσεις του νερού αναγνωρίσατε; Πώς περιγράφουν την κάθε μία τα πρόσωπα του ντοκιμαντέρ;
- Ποια σχέση φαίνεται ότι συνέδεε τους ανθρώπους με το φυσικό περιβάλλον στις αγροτικές κοινότητες; Πόσο εξαρτημένοι ήταν από αυτό;

-Από τις μαρτυρίες των ανθρώπων, πιστεύετε ότι σέβονταν τη φύση και όσα τους πρόσφερε ή το αντίθετο;

-Σήμερα πώς αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι το περιβάλλον;

-Θα ήταν προτιμότερο αν χρησιμοποιούσαμε ξανά παραδοσιακούς τρόπους καλλιέργειας; Αν ναι, γιατί;

Θεματική 2: Η ερμηνεία των φυσικών φαινομένων μέσα από λαϊκές δοξασίες

-Στις αγροτικές κοινότητες πώς αντιμετώπιζαν οι άνθρωποι τα φυσικά φαινόμενα (π.χ. ανομβρία, ξηρασία, πλημμύρες); Μας δίνει απαντήσεις το ντοκιμαντέρ στο ερώτημα αυτό;

-Πίστευαν ότι μπορούσαν να αντιμετωπίσουν μόνοι τους τις φυσικές καταστροφές; (Συζήτηση για την ανάγκη καταφυγής του ανθρώπου στη θρησκεία προς αναζήτηση βοήθειας).

-Πώς περιγράφουν οι πρωταγωνιστές ιστορίες που μιλούν για «θαύματα»; Θυμάστε κάποιες από τις ιστορίες;

-Σήμερα πώς αντιμετωπίζει ο άνθρωπος ανάλογα προβλήματα;

Θεματική 3: Το δημοτικό τραγούδι ως στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

-Ακούγεται καθόλου μουσική στην ταινία;

-Σας θυμίζει γνώριμους ήχους το τραγούδι που τραγουδά ένα από τα πρόσωπα του ντοκιμαντέρ; (Συζήτηση για το δημοτικό τραγούδι).

-Τι έχετε ακούσει για τα δημοτικά τραγούδια;

-Αποτελούν και αυτά ένα στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς;

-Αν ναι, γιατί;

-Με ποιο τρόπο μας είναι γνωστά μέχρι σήμερα;

-Εσείς ποια παραδοσιακά τραγούδια γνωρίζετε; Από πού τα έχετε ακούσει;

-Είναι εύκολο να καταλάβετε τους στίχους;

-Παρατηρήσατε κάτι ιδιαίτερο στο τρόπο που μιλούν οι πρωταγωνιστές της ταινίας;

-Πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να τους καταλάβετε; (Συζήτηση για την γλώσσα ως στοιχείο ταυτότητας κάθε τόπου).

-Έχετε ανάλογα παραδείγματα από τον τόπο καταγωγής σας;

Σημείωση: Στο σημείο αυτό δίνεται η αφορμή να συζητήσουν τα παιδιά για τους τόπους καταγωγής τους (Ελλάδα, άλλες χώρες) τις παραδοσιακές μουσικές και τα τραγούδια τους.

Από τη θεωρία στην πράξη: Οι μαθητές δημιουργούν τις δικές τους εθνογραφικές ταινίες.

Το τελικό στάδιο του προγράμματος είναι προαιρετικό. Προτείνεται μόνο αφού έχουν ολοκληρωθεί όλα τα παραπάνω στάδια αξιοποίησης του υλικού, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση είναι να έχουν καταρχάς κατανοήσει οι μαθητές την έννοια και τις διαφορετικές εκφάνσεις της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και να έχουν αντιληφθεί τη δύναμη της κινούμενης εικόνας ως εργαλείου καταγραφής και ερμηνείας της πραγματικότητας.

Η δημιουργία μικρών αυτοσχέδιων ταινιών από τους μαθητές, με χαρακτηριστικά που έχουν πρώτα αναγνωρίσει στα εθνογραφικά φιλμ που παρακολούθησαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος, προσφέρει ένα ελκυστικό κίνητρο για να εφαρμόσουν όλα όσα συζήτησαν και σχολίασαν στη σχολική τάξη. Με το πιο απλό μέσο, το κινητό τους τηλέφωνο, μόνο ή σε ομάδες, δραστηριοποιούνται για να καταγράψουν ό,τι θεωρούν πως αποτελεί στοιχείο της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου όπου ζουν οι ίδιοι, του τόπου όπου έζησαν οι γονείς τους ή άλλα μέλη του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, ή του τόπου όπου επισκέπτονται συχνά στις διακοπές τους.

Ο εκπαιδευτικός, αναλαμβάνοντας να κατευθύνει τους μαθητές σε όλες τις φάσεις δημιουργίας της ταινίας, χρειάζεται να υπενθυμίζει συνεχώς ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία μιας εθνογραφικής ταινίας είναι η σωστή επιλογή του θέματος, ώστε να μην καταλήξει σε ταινία μυθοπλασίας, η έρευνα και μελέτη γύρω από αυτό, προκειμένου να υπάρχει ένα θεωρητικό πλαίσιο, η προηγούμενη συζήτηση με τους ανθρώπους που θα καταθέσουν τις μαρτυρίες τους στην ταινία και σε τελευταίο στάδιο η δημιουργία της ίδιας της ταινίας.

Για την υλοποίηση της πρότασης αυτής, αυτοσκοπός δεν είναι η εξασφάλιση επαγγελματικού εξοπλισμού και η δημιουργία μιας υψηλών προδιαγραφών ταινίας. Περισσότερο ενδιαφέρει η μεθοδολογία που θα ακολουθήσουν οι μαθητές για να κατανοήσουν βιωματικά πλέον την αξία του εθνογραφικού ντοκιμαντέρ.